

Голас Радзімы

№ 27 (1804)
7 ліпеня 1983 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

«Купалінка» — вядомы і папулярны жаночы калектыў, выканаўца беларускіх народных песень. Некалькі гадоў квартэт выступае разам з фальклорна-хараграфічным ансамблем «Харошкі». А пачыналі яны сваё творчае жыццё ў Дзяржаўным акадэмічным народным хоры БССР і ўжо ў першы год свайго існавання атрымалі залатыя ўзнагароды на IX Сусветным фестывалі моладзі ў Сафіі. Беларускае тэлебачанне зрабіла фільм пра «Купалінку», у якім гучаць чудаўныя — сумныя і жартаўлівыя, пясчотныя і светлыя — народныя песні.

НА ЗДЫМКАХ: удзельніцы квартэта Надзея БАКАНАВА, Марына ЦІТОВА і Але-на ЦЯЛЬКОВА; «Купалінка» п'яе ў купальскую ноч ля вогнішча; зняліся ў фільме Уладзімір ПУЗЫНЯ, педагог Мінскага інстытута культуры і педагог кансерваторыі Таццяна ЧАНЦОВА; да выхаду на сцэну — адно імгненне.

Фота П. КАСТРАМЫ.

НАШЫ ЭКАНАМІЧНЫЯ
МАГЧЫМАСЦІ

«Куды вядзе крывая дабрабыту»
стар. 3

ЖЫЦЦЁ АБО КАТАСТРОФА!
ЦІ ХВАЛЮЕ ВАС ГЭТА ПЫТАННЕ!

«Абарона міру — абавязак кожнага»
стар. 5

МАСТАЦКІ ПЕРАКЛАД СЁННЯ:
ПРАБЛЕМЫ І ЗДАБЫТКІ

«Паслужыць справе дружбы»
стар. 6—7

падзеі • людзі • факты

ПРЫНЯТА СУМЕСНАЯ ЗАЯВА

У Маскве адбылася сустрэча кіруючых партыйных і дзяржаўных дзеячаў НРБ, ВНР, ГДР, ПНР, СРР, СССР і ЧССР. Яе ўдзельнікі абмяняліся думкамі аб развіцці міжнародных падзей за апошні час і прынялі сумесную заяву.

У ёй выказваецца заклапочанасць няспынным узмацненнем напружанасці, далейшай дэстабілізацыяй міждзяржаўных адносін, ростам пагрозы ядзернай вайны з яе катастрофічнымі вынікамі.

У цяперашняй сітуацыі, гаворыцца ў заяве, неабходны неадкладныя меры, здольныя аддаліць пагрозу вайны, павярнуць ход сусветных падзей у напрамку разрадкі, аздаўлення міжнародных адносін. Удзельнікі сустрэчы выказваюць перакананне ў тым, што ў інтарэсах міру і бяспекі народаў неабходна:

неадкладна ажыццявіць замарожванне ядзерных узбраенняў усіх

ядзерных дзяржаў, і перш за ўсё СССР і ЗША;

ядзерным дзяржавам, якія яшчэ не зрабілі гэтага, прыняць на сябе абавязацельствы аб непрымяненні ядзернай зброі першымі.

Дзяржавы — удзельніцы сустрэчы зноў звяртаюцца да дзяржаў — членаў НАТО з заклікам неадкладна пачаць непасрэдныя перагаворы для дасягнення пагаднення аб непаўлічэнні з 1 студзеня 1984 года і канкрэтных мерах па практычнаму ўзаемнаму скарачэнню ў наступны перыяд ваенных расходаў.

Яны чакаюць таксама згоды дзяржаў НАТО пачаць практычны разгляд прапановы аб дагаворы аб ўзаемным непрымяненні ваеннай сілы і падтрыманні адносін міру паміж дзяржавамі — удзельніцамі Варшаўскага Дагавора і дзяржавамі — членамі Паўночнаатлантычнага дагавора, адкрытым для ўсіх дзяржаў свету.

СЕСІЯ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

30 чэрвеня ў Мінску адбылася сёмая сесія Вярхоўнага Савета Беларускай ССР дзесятага склікання. На ёй былі разгледжаны пытанні аб выбранні члена Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, аб рабоце Саветаў народных дэпутатаў рэспублікі па рэалі-

зацы Харчовай праграмы, аб зацвярджэнні Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

Парламент рэспублікі аднагалосна выбраў дэпутата М. Слюнькова членам Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларусі.

НАСМІЧНЫЯ ДАСЛЕДАВАННІ

НА АРБІЦЕ ПІЛАТУЕМЫ КОМПЛЕКС

З ПАВЕДАМЛЕННЯЎ ТАСС

У адпаведнасці з праграмай даследавання касмічнай прасторы 27 чэрвеня 1983 года ў 13 гадзін 12 мінут маскоўскага часу ў Савецкім Саюзе ажыццёўлен запуст касмічнага карабля «Саюз Т-9», пілатуемага экіпажам у саставе камандзіра карабля Героя Савецкага Саюза лётчыка-касманauta СССР палкоўніка Уладзіміра Ляхава і бортінжынера Аляксандра Аляксандрава.

«Саюз Т-9» з арбітальным комплексам «Салют-7» — «Космас-1443» (спадарожнік састыкаваўся з навуковай станцыяй «Салют-7» у сакавіку гэтага года).

Пасля пераходу Уладзіміра Ляхава і Аляксандра Аляксандрава ў памяшканне станцыі на калязямной арбіце пачаў функцыянаваць пілатуемы навукова-даследчы комплекс «Салют-7» — «Саюз — Т-9» — «Космас-1443», агульная маса якога складае 47 тон.

Экіпажу трэба будзе выканаць навукова-тэхнічныя і медыка-біялагічныя даследаванні і эксперыменты на борце пілатуемага комплексу.

28 чэрвеня 1983 года ў 14 гадзін 46 мінут маскоўскага часу ажыццёўлена стыкоўка касмічнага карабля

ВЫСТАУКІ

Дзесяткі розных прэпаратаў былі прадстаўлены ў экспазіцыі выстаўкі «Лекавыя сродкі з ГДР», якая адбылася ў Мінску. Яна арганізавана народным знешнегандлёвым прадпрыемствам «Гермед-экспарт-імпорт» пры садзейнічанні ўсесаюзнага аб'яднання «Экспацэнтр», Гандлёва-прамысловай палаты СССР і Гандлёва-прамысловай палаты БССР. Фармацэўтычны камбінат «Гермед» у Дрэздэне аб'ядноўвае адзінаццаць заводаў. Спецыялізуецца ён на выпуску антыбіётыкаў, вакцын, сываратак, іншых высокаэфектыўных лекаў. 91 прэпарат зарэгістраваны ў СССР, 20 знаходзіцца ў стадыі рэгістрацыі. Асобная галіна вытворчасці — лекаствы, якія выкарыстоўваюцца ў ветэрынарыі. Тут спецыялісты з ГДР шырока супрацоўнічаюць з беларускімі фармакалагамі. Адзін з рабочых дзён выстаўкі быў прысвечаны дэманстрацыі прэпаратаў для лячэння жывёл. Адбыліся таксама семінары, у якіх прымалі ўдзел спецыялісты абедзвюх краін.

НА ЗДЫМКУ: савецкія і нямецкія спецыялісты на выстаўцы.

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

ЗНАХОДЖАННЕ ПАСЛА АЎСТРЫІ

У Мінску пабываў Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Аўстрыйскай Рэспублікі ў СССР Х. Лідэрман з жонкай. Госць наведаў першаю намесніку Старшыні Савета Міністраў БССР М. Кавалёву, міністру замежных спраў Беларусі А. Гурыновічу і старшыні Мінскага гарвыканкома Г. Таразевічу. У Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі Х. Лідэрман сустрэўся з актывістамі Беларускага аддзялення Таварыства савецка-аўстрыйскай дружбы.

Госць зрабіў паездку ў Жлобін, дзе сустрэўся са спецыялістамі аўстрыйскага канцэрна «Фест альпіне», якія прымаюць удзел у будаўніцтве тут пераробчанага металургічнага завода. Х. Лідэрман пабываў таксама на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі БССР і ў Беларускаму музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, наведаў мемарыяльны комплекс «Хатынь» і Курган Славы.

Міністр замежных спраў БССР А. Гурыновіч даў у гонар госця абед.

ПРАФСАЮЗНАЯ ДЭЛЕГАЦЫЯ З В'ЕТНАМА

У Мінску знаходзілася дэлегацыя прафсаюзных работнікаў Сацыялістычнай Рэспублікі В'етнам на чале з загадчыкам фінансавага аддзела Федэрацыі прафсаюзаў краіны Ты Ле.

На сустрэчы ў Белсаўпрофе яго старшыня М. Полазаў расказаў гасцям аб дасягненнях працоўных рэспублікі ў развіцці эканомікі і культуры, азнаёміў іх са шматграннай дзейнасцю беларускіх прафсаюзаў.

Кіраўнік дэлегацыі выказаў словы сардэчнай удзячнасці за гасцінны прыём. Вопыт Савецкага Саюза, яго бескарыслівая брацкая дапамога, падкрэсліў ён, дапамагаюць нам у аднаўленні разбуранай гаспадаркі, будаўніцтве сацыялізму.

Члены дэлегацыі пабывалі ў санаторыі «Крыніца», дзе азнаёміліся з умовамі адпачынку працоўных рэспублікі. Яны наведалі Дом-музей і з'езда РСДРП, аглязелі выдатныя мясціны Мінска.

КАМУНІСТЫ ШВЕЦЫІ У МІНСКУ

У сталіцы Савецкай Беларусі пабывала дэлегацыя партыйных работнікаў Левай партыі — камуністы Швецыі на чале з членам Выканкома Праўлення Б. Энгстрэмам. Дэлегацыя знаходзілася ў нашай краіне па запрашэнню ЦК КПСС.

Шведскія камуністаў прыняў сакратар ЦК КПБ А. Кузьмін. У час гутаркі ён азнаёміў членаў дэлегацыі з

дасягненнямі працоўных Беларусі ў гаспадарчым і культурным будаўніцтве.

Госці зрабілі азнаямленчую паездку па Мінску.

КАНФЕРЭНЦЫІ

СУСТРЭЛІСЯ СЕЛЕКЦЫЯНЕРЫ

У Беларускаму навукова-даследчым інстытуце земляробства прайшла Міжнародная канферэнцыя селекцыянераў у рамках пастаяннай камісіі Савета Эканамічнай Узаемадапамогі па сельскай гаспадарцы. У ёй прымалі ўдзел вучоныя СССР, ГДР, Чэхаславакіі, Польшчы і Румыніі. У ходзе навуковых дыскусій яны абмяняліся вынікамі работ па селекцыі азімага жыта за апошнія тры гады, наметлі планы міжнароднага супрацоўніцтва і кааперацыі ў гэтым напрамку.

ПРАПАНАВАЛІ ВУЧОНЫЯ

БЕРАЖЭ ВАДУ

Хімічнае злучэнне, якое поўнаасцю ачышчае сцёкі дрэвапрацоўчага камбіната, вучоныя Беларускага тэхналагічнага інстытута спачатку вылічылі тэарэтычна, а ўжо потым знайшлі яго ў... спісу рэактываў, што выкарыстоўваюцца на ткацкіх прадпрыемствах. «Няпрофільнае» выкарыстанне выпускаемага прамысловасцю замацавальніка тканін паказала, што яго састаў валодае незвычайнымі якасцямі. Ён выдатна асаджае арганічныя рэчывы і іншыя забруджальнікі вады, якія аказваліся ў сцёках пры вырабе драўнянавалакністых пліт.

Новая тэхналогія ачысткі ўкаранёна ў вытворчым аб'яднанні «Бабруйск-дрэў». Яна ўтвая скараціла патрэбу прадпрыемства ў свежай вадзе, таму што большая частка ачышчальных сцёкаў цяпер скарыстоўваецца паўторна. Разам з вадою ў тэхналагічны цыкл вярнулі і тыя пяць працэнтаў драўняных валокнаў, якія сільвалі раней у каналізацыю.

ВЫСОКАЯ МАРКА

САМАЕ СМАЧНАЕ ПІВА

Усесаюзная цэнтральная дэгустацыйная камісія прысудзіла першае месца піву «Жыгулёўскае», выпушчанаму Лідскаму півавараўным заводам. А камісіяй ацэньваліся смакавыя якасці ўсіх півавараўных заводаў Масквы і чатырох саюзных рэспублік — усяго дзевятнаццаць узораў піва «Жыгулёўскае». Беларусь прадстаўлялі вырабы гомельскіх, слудскіх, віцебскіх і лідскіх півавараў.

Адначасова на дэгустацыю прадстаўляліся і безалкагольныя напіткі, выпушчаныя гэтымі прадпрыемствамі. Высокую ацэнку атрымаў лідскі напітак «Усходні». Гэта новая прадукцыя аб'яднання. Яна выраблена з выкарыстаннем мясцовай сыравіны — яблычнага соку з дабаўленнем настойкі «Тархун».

**ЛЯХАЎ
УЛАДЗІМІР
АФАНАСЬЕВІЧ**

Герой Савецкага Саюза лётчык-касманаўт СССР Уладзімір Афанас'евіч Ляхаў нарадзіўся 20 ліпеня 1941 года ў горадзе Антрацыт Варашылаўградскай вобласці.

Пасля заканчэння ў 1964 годзе Харкаўскага вышэйшага ваеннага авіяцыйнага вучылішча лётчыкаў службы ў Ваенна-Паветраных Сілах. Асвоіў некалькі тыпаў самалётаў. Мае кваліфікацыі «ваенны лётчык першага класа» і «лётчык-выпрабавальнік трэцяга класа».

У. Ляхаў — член Камуністычнай партыі Савецкага Саюза з 1963 года. У 1967 годзе Уладзімір Афанас'евіч быў залічаны ў атрад касманаўтаў.

У 1975 годзе без адрыву ад работы ў Цэнтры падрыхтоўкі касманаўтаў скончыў Ваенна-паветраную акадэмію імя Ю. А. Гагарына.

Свой першы касмічны полёт працягласцю 175 сутак Уладзімір Афанас'евіч зрабіў у 1979 годзе ў якасці камандзіра карабля «Саюз-32» і арбітальнай станцыі «Салют-6».

**АЛЯКСАНДРАЎ
АЛЯКСАНДР
ПАЎЛАВІЧ**

Аляксандр Паўлавіч Аляксандраў нарадзіўся 20 лютага 1943 года ў Маскве.

З 1964 года пасля заканчэння службы ў радах Савецкай Арміі А. Аляксандраў працуе ў канструктарскім бюро.

У 1969 годзе ён скончыў вячэрні факультэт Маскоўскага вышэйшага тэхнічнага вучылішча імя Баумана.

Прымаў удзел у распрацоўцы сістэм кіравання касмічных апаратаў.

А. Аляксандраў — член Камуністычнай партыі Савецкага Саюза з 1970 года.

У атрад касманаўтаў быў залічаны ў 1978 годзе. Прайшоў поўны курс падрыхтоўкі па праграме пілатуемага карабля «Саюз-Т» і арбітальнай станцыі «Салют».

80 ПРАЦЭНТАЎ СВАІХ ГРАШОВЫХ ДАХОДАЎ САВЕЦКАЯ СЯМ'Я ТРАЦІЦЬ НА ПАКУПКІ

КУДЫ ВЯДЗЕ КРЫВАЯ ДАБРАБЫТУ

У сваіх пісьмах у рэдакцыю многія нашы суайчыннікі цікавіцца, як жыць сёння беларусы, якія ён мае эканамічныя магчымасці, якая ў яго заробная плата, што ён можа атрымаць

за яе, які, увогуле, яго ўзровень жыцця. На гэтыя пытанні мы напісалі адказаць кандыдата эканамічных навук Аляксандра ГУБАРЭВІЧА.

Трэба адразу вызначыць — хто ён, сярэдні беларус. Рабочы, калгаснік ці вучоны? Мы возьмем чалавека, сярэдняга па яго эканамічных магчымасцях, па заробнай плаце, а гэта значыць, што ён можа быць і рабочым, і калгаснікам, і вучоным — вялікай розніцы ў аплаце іх працы няма. Вядома, у кожнай з гэтых груп ёсць больш кваліфікаваныя, а значыць і вышэй аплачваемыя работнікі і наадварот. Напрыклад, вучоны — кандыдат або доктар навук, рабочы, які мае высокі разрад і значна перавыконвае норму выпрацоўкі, калгаснік, які дабіваецца высокіх ураджаеў — усе яны будучы атрымліваюць павышаную заробную плату, значыць, іх эканамічныя магчымасці будучы вышэй. Але калі мы возьмем сярэдняга работніка — незалежна ад той галіны народнай гаспадаркі, дзе ён працуе, — дык яго заробная плата ў 1982 годзе складала 157,5 рубля ў месяц, а з дабаўленнем выплаты з грамадскіх фондаў спажывання — 218 рублёў. Найбольш тыповая сям'я складаецца з двух працуючых дарослых — мужа і жонкі — і двух дзяцей. Штомесячны грашовы даход у такой сярэдняй сям'і будзе 315 рублёў. Пасля ўплаты падаходнага падатку (каля 30 рублёў) застаецца 285 рублёў, па афіцыйнаму курсу гэта прыкладна 396 амерыканскіх долараў. Многа гэта ці мала?

На першы погляд, калі параўнаць гэтую суму з даходамі маючай работу амерыканскай сям'і яна здаецца невялікай. Але тут трэба ўлічваць наступныя акалічнасці. Па-першае, за вучобу дзіцяці ў школе бацькам нічога плаціць не трэба. Падручнікі таксама купляць не трэба — іх бясплатна выдаюць у школе. На кожнага вучня дзяржава затрачвае каля 500 рублёў у год. Калі сын ці дачка яшчэ наведвае дзіцячыя яслі або сад, то бацькі плацяць за яго ўтрыманне каля 12 рублёў у месяц. На знаходжанне ж дзіцяці ў садзе выдаткуюцца значна большыя сродкі, але астатняе дэплачвае дзяржава (прыкладна 450—500 рублёў у год). Пасля заканчэння сярэдняй школы нашы дзеці, як правіла, працягваюць адукацыю ў прафесійна-тэхнічных вучылішчах, тэхнікумах, або інстытутах. Тут таксама бацькі за вучобу нічога не плацяць, а да таго ж студэнты атрымліваюць стypендыю 40 або 50 рублёў у месяц.

Па-другое, за медыцынскае абслугоўванне, за медыкаменты ў час знаходжання ў бальніцы таксама плаціць нічога не трэба. У час хваробы за кошт прафсаюза аплачваецца білет — ад 50 да 100 працэнтаў заробнай платы, у залежнасці ад тэрміну членства ў прафсаюзе. Пры нараджэнні дзіцяці дзяржава выплачвае маці разовую дапамогу на першае дзіця — 50 рублёў, на другое і наступныя па 100 рублёў. Калі сям'я мае невысокія даходы — менш за 50 рублёў на кожнага, — дык дзяржава выплачвае на дзіця штомесяц дапамогу ў размеры 12 рублёў. Калі маці пасля нараджэння дзіцяці часова пакідае працу, бярэ водпуск па догляду малаго, то ёй на працягу года выплачваецца штомесяц 35 рублёў.

Па-трэцяе, аплата жылля, на што ідзе трэць заробнай платы амерыканскага рабочага, у нас складае непараўнальна меншую частку (каля трох працэнтаў зарплаты).

Наступны артыкул расходаў — транспарт. Тут варта адзначыць, што пакуль яшчэ далёка не кожная беларуская сям'я мае ўласны аўтамабіль. Вядома, іх колькасць няўхільна павялічваецца (у 1981 годзе насельніцтву рэспублікі было прададзена 48,7 тысячы легкавых аўтамабіляў). Але аўтамашына ў нас не прадмет крайняй неабходнасці, як на Захадзе, а хутчэй — раскошы. На работу ў нас рэдка хто едзе на ўласнай машыне. Для гэтага ёсць гарадскі грамадскі транспарт — аўтобус, тралейбус, трамвай. Трэба заўважыць, што ён арганізаваны і функцыяніруе нядрэнна. Кошт праезду на транспарце невысокі — 4 капейкі на аўтобусе і тралейбусе і 3 капейкі на трамваі незалежна ад працягласці паездкі.

Такім чынам, прыкладна 80 працэнтаў сваіх грашовых даходаў сям'я можа накіраваць на пакупку харчовых і прамысловых тавараў, забавы і адпачынак. Цэны на прадукты харчавання ў нас параўнаўча невысокія. Так, кілаграм жытняга хлеба каштуе 16 капеек, пшанічнага — 20 капеек, 1 кілаграм ялавічыны — 1 рубель 90 капеек, свініны — 1 рубель 80 капеек, 1 літр малака — 24 капейкі, дзесятак курыных яек — каля 1 рубля.

Сярэдні жыхар Беларусі спажывае ў год 60 кілаграмаў мяса, 362 — малака і малочных прадуктаў, 299 штук курыных яек, 18,3 кілаграма рыбы, 43,8 — цукру, 7,8 — алею, 206 — бульбы, 79 — гародніны і бахчавых, 140 — хлеба і хлебпрадуктаў. Калі паглядзець у цэлым, то мы спажываем калорый больш, чым патрабуецца па медыцынскіх нормах, але вось структура харчавання ў нас не самая аптымальная. Мы ядзім больш, чым трэба, хлеба, бульбы і цукру і менш нормы — мяса, малака і малочных прадуктаў і асабліва гародніны і фруктаў.

Апошнім часам прымаюцца меры па паляпшэнню работы ўсяго аграпрамысловага комплексу рэспублікі, які ўключае павелічэнне капітальных укладанняў, павышэнне закупачных цэн на сельскагаспадарчыя прадукты (без змянення рознічных цэн), ліквідацыю дыспарпорцый паміж сельскай гаспадаркай і галінамі, што перапрацоўваюць сельскагаспадарчыя прадукцыю, на ўдасканаленне структуры органаў кіравання. Усе гэтыя меры павінны павысіць эфектыўнасць нашай сельскагаспадарчай вытворчасці, і да 1990 года спажыванне харчовых прадуктаў павінна прыкладна адпавядаць найбольш рацыянальнаму, з пункту гледжання медыцыны.

Цяпер аб прамысловых таварах. У сярэднім на 100 сем'яў у рэспубліцы прыпадае 502 гадзіннікі ўсіх відаў, 72 радыёпрыёмнікі і радыёлы, 74 тэлевізары, 40 фотаапаратаў, 65 веласіпедаў і мапедаў, 11 мататцыклаў і матаролераў, 81 халадзільнік, 49 прыласосы, 66 швейных машын. Цэны на прамысловыя тавары таксама не вельмі высокія.

Пра расходы на культурны адпачынак. Цэны на наведванне ўстаноў культуры ў нас невысокія. Я, напрыклад, не чуў, каб нехта ў якасці прычыны, што перашкаджае пайсці ў кіно ці тэатр, называў высокі кошт білетаў. Так, білеты ў найлепшыя кінатэатры Мінска ў вячэрні час на шырокафар-

матны фільм каштуюць 70 капеек, у дзённы час і ў іншыя кінатэатры білеты больш танныя. Кожны жыхар рэспублікі ў 1981 годзе 15 разоў пабываў у кіно. Білеты ў цырк, у тэатры каштуюць у сярэднім 1—2 рублі. Крыху даражэй, да 3 рублёў і больш, білеты на канцэрты папулярных эстрадных выканаўцаў і калектываў, як сваіх, так і зарубежных. Білеты на наведванне музеяў, выставак каштуюць 10—20 капеек, наведванне бібліятэк бясплатнае.

У час водпуску значная частка працоўных адпачывае па льготных прафсаюзных пуцёўках. Так, у 1981 годзе ў Беларусі лячылася і адпачывала ў санаторыях і ўстановах адпачынку 1,8 мільёна чалавек. Многія аддаюць перавагу летняму адпачынку на курортах Крыма, Каўказа, Прыбалтыкі. Праўда, значная частка з тых, хто мае свае садовыя ўчасткі, увесць водпуск праводзяць на дачы.

А цяпер прааналізуем структуру затрат, эканамічныя магчымасці беларуса на канкрэтным прыкладзе. Побач са мною жывуць суседзі — сям'я Сікорскіх. Галава сям'і, Мікалай Сікорскі, працуе выкладчыкам фізкультуры ў школе, яго жонка — лабарантка ў навуковадаследчым інстытуце, у сям'і адно дзіця шасці гадоў. Сумесны даход сям'і пасля ўплаты падаткаў складае прыкладна 300 рублёў у месяц. 17 рублёў ідзе на аплату двухпакатнай кватэры, ацяплення, асвятлення, газу, тэлефона. Жонка купляе штомесячны білет на праезд у аўтобусе — 2 рублі 40 капеек. У сям'і параўнаўча недарагая мэбля, халадзільнік, тэлевізар пакуль чорна-белага адлюстравання, але плануецца к канцу года пакупка каларовага. У кінатэатр сям'я выбіраецца раз на тыдзень, у тэатр — раз у месяц, іншы раз радзей. Хоць у кватэры ёсць ванна, галава сям'і кожны тыдзень ходзіць у фінскую лазню — саууну — з басейнам. Дзіця наведвае старэйшую групу дзіцячага сада. У сям'і ёсць аўтамашына «Масквіч». Праўда, грошы на аўтамашыну былі зароблены яшчэ да жаніцтва. Мікалай у час летніх канікулаў у інстытуце працаваў па два месяцы на працягу трох год у студэнцкіх будаўнічых атрадах Сібіры і зарабіў неабходную суму. На маё пытанне — ці хапае сям'і заробнай платы — Мікалай адказаў наступнае: «Асноўныя патрэбы сям'і задавальняюцца. Вядома, хацелася б лепш задавальняць і некаторыя іншыя патрэбы, можа, і не самыя асноўныя — лепш праводзіць свой адпачынак, больш падарожнічаць. На ўсё гэта сродкаў пакуль што не хапае. Але сям'я ў нас яшчэ маладая, многае яшчэ наперадзе, і мы з аптымізмам глядзім у заўтрашні дзень. Галоўнае, каб не было вайны, а эканамічна жыць мы будзем з кожным годам усё лепш».

Спадзяюся, што я змог у нейкай ступені расказаць вам, паважаныя землякі, аб узроўні эканамічных магчымасцей сярэдняй беларускай сям'і. У цэлым ён нядрэнны, хаця яшчэ і не зусім той, які нам хацелася б бачыць. Аднак становіцца год ад году не пагаршаецца, а паляпшаецца, і мы ўсё з аптымізмам глядзім у будучыню. Калі ў вас узніклі нейкія дадатковыя пытанні, напішыце, калі ласка, у рэдакцыю «Голасу Радзімы», і мы пастанавім на іх адказаць.

Новы медыцынскі комплекс пабудаваны ў раённым цэнтры Докшыцы. Тут размясціліся паліклініка, хірургічны корпус і аптэка. НА ЗДЫМКАХ: паліклініка і хірургічны корпус у Докшыцах; медсястра-анестэзіёлаг К. ПОЗНЯК рыхтуе апаратуру да аперацыі. Фота В. АЛЯШКЕВІЧА.

ПІСЬМЫ ЗБЛІЗКУ ПАБОЛЬШАЛА СЯБРОЎ

Часта атрымліваю пісьмы, паштоўкі з Украіны. Ткачыкі Вольга Несцярук з Роўна і Вера Пантус з Жытоміра расказваюць аб сваіх справах, віншуюць з усенароднымі святамі, працоўнымі перамогамі. А пазнаёмліліся мы некалькі месяцаў назад у... Ташкенце.

Прывяло нас туды, у сталіцу сонечнага Узбекістана, шчырае жаданне дапамагчы ўзбекскім тэкстыльчыкам: на ташкенцкай кенафнай фабрыцы не хапала рабочых рук, прастойвалі станкі. У тую далёкую і працяглую камандзіроўку я адправілася з сяброўкамі па цэху Ліліяй Хайчанка і Валянцінай Назаранка. У Ташкенце трапілі ў сапраўды інтэрнацыянальны калектыв. Туды з'ехаліся тэкстыльчыкі з розных куткоў нашай неабсяжнай Радзімы: рускія, украінцы, казахі, таджыкі...

Ташкент — «зорка Усходу, сталіца дружбы і цяпла», як пясенца ў песні, — паланіў нашы сэрцы. Адроджаны пасля землетрасення 1966 года, старажытны і юны, гэта горад незабыўнай прыгажосці. Мы, беларусы, асабліва ганарыліся тым, што над гэтай прыгажосцю нямала пашчыравалі і нашы будаўнікі разам з пасланцамі ўсіх саюзных рэспублік.

Шмат цікавага давялося нам пабачыць у Ташкенце і яго наваколлі. Возера Арахат, славуная гара Чымган, апетая Якубам Коласам, паўнаводная Сырдар'я... Не раз будзе сніцца непатуторная маляўнічасць гэтых мясцін. Не забудуцца вечары, сяброўскія гутаркі ля кастра на фабрычнай базе адпачынку. Як задушэўна гучалі тады дапазна па-над Сырдар'ёй песні — беларускія і ўкраінскія, рускія і ўзбекскія...

Пабольшала ў мяне сяброў. Як песня, шчырая і натхнёная, як сонца, — вязгасная наша верная дружба. Тры месяцы прабывлі мы ў Ташкенце, у нашых узбекскіх сяброў. І калі яшчэ спатрэбіцца наша дапамога, рабочая вырчка, ахвотна паеду зноў.

Вольга СТАХОЎСКАЯ,
ткачыха Аршанскага льнокамбіната.

УЗНІМЕЦА МАНУМЕНТ

Непадалёку ад гарадскога пасёлка Дамачова Брэсцкага раёна пачаліся работы па ўзвядзенню мемарыяльнага знака «Пратэст». Гродзенскі скульптар А. Сяляціцкі і архітэктар Г. Пешкаў прысвяцілі яго памяці 54 выхаванцаў Дамачоўскага дзіцячага дома і іх выхавальніцы Паліны Грахоль-

скай, якія былі расстраляныя фашыстамі 23 верасня 1942 года.

Юнакі і дзяўчаты калгаса імя Жданава, саўгаса «Дамачоўскі», а таксама арганізацый і прадпрыемстваў пасёлка з энтузіязмам працуюць на ўзвядзенні мемарыяльнага знака.

К. ФЭДАРАЎ.

НАВЕРНЯКА многим мое решение покажется странным. В первую очередь я имею в виду моих соотечественников. Что ж, я постараюсь объяснить, почему поступила именно так.

В моей жизни не произошло никаких необычных, из ряда вон выходящих событий. Довольно обыкновенная женская судьба, каких немало в США.

Я родилась в американском штате Мичиган. Там же окончила школу, затем поступила в университет штата Калифорния (в Калифорнию переехали жить мои родители) на факультет славяноведения. В американских университетах, находящихся в ведении штатов, образование обходится дешевле. Но для того, чтобы и его оплатить, иметь деньги на общежитие, еду, учебники, я одновременно работала. Иногда ночами. После учебы я устроилась в библиотеку университета штата Пенсильвания. На жизнь, конечно, не хватало, но тут я вышла замуж и уехала с мужем в Небраску. У меня появилась какая-то надежда, что все наладится. Однако этого не случилось. С мужем пришлось развестись.

Снова вернулась в Калифорнию, стала перебиваться случайными заработками. Одно время я вообще оказалась без работы. Потом кое-как удалось устроиться служанкой убирать и готовить еду в особняке одной богатой семьи. Денег мне не платили: считалось, что кров и питание, которые мне обеспечивали хозяева, уже достаточное вознаграждение.

Тем временем я продолжала искать место и разослала запросы в пятьдесят организаций, которым нужны сотрудники с русским языком. Наконец пришел ответ из американской торговой фирмы «Интерторг», расположенной в Лос-Анджелесе. Туда я и устроилась помощником администратора. Я проработала там несколько лет, и затем мне предложили поехать от Американско-советского торгово-экономического совета в командировку в Москву. Я согласилась и в 1980 году приехала в СССР.

Так что единственное, что, конечно, отличает мою судьбу от других, — это то, что в силу моей работы я оказалась в Советском Союзе.

Я всегда полагалась на свою голову и не принимала на веру то, что говорили ненавидящие СССР американцы. Когда я приехала, то увидела, что у нас пишут и говорят неправду. В США всеми глазами замалчивают самое главное право советских людей — право на труд. У вас в стране не нужно ежедневно думать о том, как уберечь основное в жизни каждого человека — работу. Сколько я себя помню, я всегда жила под страхом лишиться ее. В университете мы гадали, где окажемся после окончания. Я постоянно тревожилась: что будет завтра. Самыми тяжелыми днями моей жизни — о них мне и сейчас не хочется вспоминать — стали дни, когда я оказалась безработной. Мне никто не помог тогда — даже близкие.

Куда бы я ни обращалась, всюду получала отказ. Вероятно, это самое унижающее занятие в мире — просить работу. Начинаешь думать: чем я хуже тех, кто ее имеет? Тех, кого взяли на это место? Я пыталась

ЛИНН ХЬЮЛЕТТ: «МЕНЯ ОКРУЖАЮТ ДОБРОЖЕЛАТЕЛЬНЫЕ ЛЮДИ».

ВЫБОР

Некоторое время назад в административные органы СССР обратилась Линн Хьюлетт, гражданка США, работавшая в Москве, с просьбой предоставить ей вид на жительство в нашей стране. Эта просьба была удовлетворена. В беседе с корреспондентом «Комсомольской правды» Линн Хьюлетт рассказывает о том, что заставило ее принять такое решение.

найти какую-нибудь низкооплачиваемую работу. Только на такие места с высшим образованием не берут. И для того, чтобы наняться служанкой, я скрыла, что оно у меня есть.

Выгоднее всего брать на работу совсем неграмотных. Тогда человек попадает в большую зависимость от хозяина. От него требуют больше работы, а платят меньше. И вообще могут потребовать все что угодно... Здесь уже не до соблюдения самых элементарных человеческих прав, о которых так любят поговорить в моей стране. На деле с тобой никто не считается.

При воспоминании об этом времени мне становится страшно, что я вновь могу оказаться в такой ситуации, как тогда. Без работы, без друзей. Одна. Я тяжело заболела, но не обращалась к врачу. Уже первый визит стоит кучу денег. Как правило, после него тебя только посылают делать анализы, а за них тоже нужно платить.

И все же я выдержала, потому что хотела жить. Знаю: у многих американцев в подобных случаях не оказывается достаточно силы воли. Они начинают либо пить, либо потреблять наркотики, либо, если это женщины, то продают себя.

Когда я все же устроилась в «Интерторг», то возникли другие проблемы. В США к женщинам на работе отношение вообще высокомерное. Им меньше платят за одинаковую с мужчинами работу. Часто с ними обращаются, как с собственными слугами. Я работала много, старалась делать больше, но я чувствовала, что ко мне относятся, как к пустому месту.

Есть еще одно чувство, которое я не хочу в жизни больше пережить. Я имею в виду ощущение, что ты находишься под чьим-то постоянным наблюдением. Еще когда я училась в университете, студенты знали, что есть организации, которые в случае чего начинают следить за тобой. До поры до времени они держатся в тени, но, когда нужно, проявляют свою силу. Я как раз училась в годы антивоенного движения. Студенческие демонстрации против войны во Вьетнаме разгоняли полиция, национальная гвардия. Многих студентов посадили тогда в тюрьму. Однажды я тоже пришла на демонстрацию, но, когда увидела солдат, испугалась и быстро ушла. Студенты боялись этих организаций. Помню, как я однажды неудачно пошутила, сказав одному моему знакомому, что якобы видела его фотографию в местном отделении

ФБР. Он буквально побелел на моих глазах...

Я чувствовала, что к тем американцам, которые знают русский язык, проявляется повышенный интерес. Наверное, в первую очередь потому, что им, возможно, придется столкнуться с советскими людьми.

И когда я стала работать в «Интерторге», где я занималась, в частности, приемом советских торговых делегаций, ко мне постоянно навевались люди из ФБР и ЦРУ. Они не скрывали, откуда они. Вежливо представлялись, показывали свои удостоверения. Мы сидели в их машину или ехали в ресторан, и они просили меня сообщить, что я знаю о том или ином русском, который посещал фирму. Они интересовались также и моей оценкой американцев, которые имели подобные контакты. Точно так же их представители меня опрашивали и в Москве. Хочу сказать, что ничего плохого о советских людях я не рассказывала, да и не могла сказать. Все советские люди относились ко мне радушно и дружелюбно.

В американской колонии в Москве я столкнулась с еще большей атмосферой подозрительности и взаимного недоверия. Многие из тех американцев, которые работают в московском посольстве, словно кем-то законсервированы. Как будто они приехали сюда с одной мыслью: как можно больше укрепиться в своей ненависти к русским. Наверное, то же самое относится и к значительной части работающих в Москве американских корреспондентов. Я знаю, что нет такой советской семьи, которая не потеряла кого-либо из близких в минувшую войну. И вот один из корреспондентов как-то написал: «Они хранят память для того, чтобы скрыть свои проблемы». Насколько же надо быть антисоветски настроенным, слепым и глухим к самому святому, что есть у людей, чтобы написать так.

Многие американцы, работающие в посольстве США, часто вели разговоры, в которых непрерывно со злорадством ругали нашу страну. Я старалась не принимать в них участия, потому что не соглашалась с тем, что они говорили. Это заметили, и меня начали избегать.

В посольство меня почти не приглашали: к тому же к тем, кто работает в торговых учреждениях, дипломаты относятся с откровенным презрением.

Возникло еще одно обстоятельство. Мой шеф Джозеф Ньюберт, человек, который мне никогда не нравился, начал за мной на-

стойчиво ухаживать, а когда я дала ему понять, чтобы он отстал, он стал еще более придирчив.

В начале 1982 года я уехала на стажировку в ФРГ. Дело в том, что я являлась военнослужащей резерва армии США и мы периодически выезжали в ФРГ для прохождения сборов, где, в частности, нас обучали, как действовать в случае ядерной войны на территории Европы. Но в этот раз, когда я туда приехала, мне объявили о том, что из армии меня увольняют. Через несколько дней мне предложили встретиться с сотрудником ЦРУ. Он обвинил меня в том, что от пребывания в СССР я сделалась «красной».

Я думаю, что все это было подстроено тоже по настоянию шефа.

Вернувшись, я еще больше замкнулась. Наконец, мой шеф объявил, что увольняет меня. Всего в конторе работали два секретаря, включая меня. Второй секретарь практически не делала никакой работы, только занималась пьянством. Поэтому мое увольнение нельзя объяснить тем, что отпала необходимость в моей работе. Задолго до увольнения, опять же, видимо, по совету шефа, американские сотрудники начали создавать вокруг меня атмосферу враждебности. Мне предъявляли необоснованные претензии, пытались контролировать мое поведение вне службы. Когда меня уволили, то я старалась найти работу в других торговых фирмах, имеющих свои представительства в Москве. Но везде я получила отказ. Я обращалась не только в американские, но и в западноевропейские конторы. Мне отвечали, что женщины им не нужны, хотя я знала, что до этого и после они принимали их на работу. Я думаю, что мой бывший шеф предусмотрительно оповестил обо мне другие фирмы.

Снова я оказалась — уже не в первый раз за свою жизнь — одна. О том, чтобы вернуться назад, в США, не хотелось и думать. Я боялась, что после увольнения из армии, после слухов, распространенных г-ном Ньюбертом, меня будут преследовать ФБР. К тому же с репутацией уволенной с работы в Москве я бы вскоре очутилась попросту в «канаве». Мне нужно было бы опять думать о поисках работы, о деньгах. У меня нет культуры денег, а без этого в Америке нельзя. Деньги накладывают отпечаток на самые простые человеческие отношения. Каждый видит в себе соперника. Я считаю, что такая жизнь искалечит человека. У меня появились осторожность, недоверие, боязнь людей. Я перестала ждать от них добра.

Кроме того, мне было бы тяжело вновь попасть в атмосферу антисоветизма, ненависти, лжи, постоянных разговоров об «угрозе» со стороны русских и необходимости вооружаться. Я чувствовала себя в такой обстановке чужой.

Решение, которое я приняла, не простое... И тем не менее сейчас я испытываю облегчение. Советское государство предоставило мне работу, обеспечило жильем, то есть тем, на что имеет право — в отличие от американца — каждый советский человек. Меня окружают доброжелательные люди, то чего мне всегда не хватало раньше.

Теперь я спокойна.

На просторах Родины

АБХАЗИЯ — СТРАНА ДУШИ МОЕЙ

«Апсны», что в переводе означает «страна души моей», — так зовут свою родину абхазы. Сравнительно небольшая по территории (8,6 тысячи квадратных километров) Абхазская автономная республика, входящая в состав Грузинской ССР, сегодня известна миллионам людей не только в СССР, но и за рубежом, приезжавшим отдохнуть или лечиться в этот поистине благословенный край на берегу Черного моря.

— Но так было далеко не всегда, — говорит в беседе с корреспондентом АПН первый секретарь Абхазского областного комитета Коммунистической партии Борис АДЛЕЙБА. — Еще каких-нибудь полвека назад многие районы Абхазии считались гиблыми местами, рассадником малярии. С этой страшной болезнью, уносившей десятки тысяч жизней, удалось покончить только в советское время, когда были осушены недоброй памяти Колхидские болота. Огромные средства, которые для этого понадобились, были выделены нам из общесоюзного бюджета. За счет этих же средств в республике удалось создать высокоразвитую промышленность и современное механизированное сельское хозяйство.

Что касается индустриального потенциала республики, то нынешний уровень промышленного производства Абхазии, по существу, не с чем сравнивать, так как начинать нам пришлось практически с нуля, — продолжает Борис Адлейба. — К моменту установления Советской власти более девяносто процентов населения было занято крайне примитивным земледелием, в то время как в крохотных мастерских полукустарного типа работало всего около тысячи человек. Помощь, оказанная нашей автономной республике союзными республиками, позволила создать многие современные отрасли индустрии.

Нынешняя Абхазия — один из крупнейших поставщиков чая и особенно цитрусовых не только в масштабах Грузинской ССР, но и всего Советского Союза.

Не менее значителен и рост культурного уровня населения. Если до революции 1917 года три четверти населения не умели ни читать, ни писать, то сегодня республика обладает своими собственными национальными кадрами практически во всех необходимых для нас областях. В столице Абхазской АССР Сухуми есть государственный университет, готовящий высококвалифицированных специалистов. Республика располагает примерно тридцатью научно-исследовательскими институтами и учреждениями, где работает более пятисот докторов и кандидатов наук. Далеко за пределами Абхазии известны исследования, проводимые в Сухумском обезьяньем питомнике: результаты многих из них помогают ученым нашей страны и за рубежом успешно бороться с заболеваниями, считавшимися прежде неизлечимыми.

Славятся своим искусством вокально-хореографические ансамбли, в том числе уникальный в своем роде коллектив абхазских долгожителей. В нашей небольшой по численности населения автономной республике насчитывается более трех тысяч человек, достигших девяностолетнего возраста, причем многие из них перешагнули за столетний порог и находятся в добром здравии — мировой геронтологический рекорд! В столице Сухуми работает несколько профессиональных театров, в частности оперный и драматический.

Есть в нашей республике и творческие союзы — художников, композиторов, писателей. В издательстве «Алашир» (в переводе «Светоч») ежегодно выходит около ста книг местных авторов. Десять газет и шесть журналов издаются на абхазском, грузинском и русском языках.

Одним словом, — заключает беседу Борис Адлейба, — старое название нашей родины «Апсны» в наши дни наполнилось новым содержанием...

Беседу вел Ван БАИБУРТ.

УВАЖАЕМЫЕ СООТЕЧЕСТВЕННИКИ!

Каждого из нас волнует, какими вырастут наши дети и внуки, будут ли они счастливы. Мы делаем все, чтобы помочь им выбрать правильную дорогу в жизни. Но сегодня из-за безответственной милитаристской политики руководства НАТО и прежде всего администрации США перед человечеством со всей остротой встал вопрос — будет ли вообще будущее у наших детей? Не погибнет ли в ядерном костре земная цивилизация?

В сложившейся обстановке особенно ярко проявляется разница в целях, которые ставят перед собой в международной политике государства с различным общественным строем. Первоочередной задачей администрации США и их союзников является форсирование гонки вооружений, чтобы добиться военного превосходства над Советским Союзом, другими социалистическими странами, во имя мирового господства. Чтобы завуалировать эту цель, оправдаться перед своими народами за гигантские расходы на все новые и новые виды вооружений, в капиталистических странах уже давно и назойливо муссируется набивший оскомину миф о «советской военной угрозе».

Наша страна твердо и последовательно выступает против политики конфронтации, за разрядку, за деловые переговоры по ограничению и сокращению любых видов вооружений, за мирное сосуществование государств с различным общественным строем.

«Все усилия государств, активность правительства, организованных политических сил, всех граждан каждой страны должны быть обращены сейчас на то, чтобы не допустить ядерной катастрофы. Нет и не может быть более важного вопроса», — говорится в обращении «К парламентам, правительствам, политическим партиям и народам мира», принятом на совместном торжественном заседании Центрального Комитета КПСС, Верховного Совета СССР и Верховного Совета РСФСР 22 декабря 1982 года, посвященном 60-летию образования Союза ССР. Именно на достижение этой благородной цели направлена Программа мира на 80-е годы, намеченная XXVI съездом КПСС. Этот комплекс важных крупномасштабных инициатив отражает единое стремление советских людей сделать все возможное, чтобы отвести угрозу ядерной войны, сохранить мир на земле. В последнее время наша страна предприняла ряд одно-

сторонних шагов в вопросе разрядки. В частности, Советский Союз заявил, что не применит первым ядерного оружия. Твердость курса на сохранение мира в политике СССР была еще раз подтверждена на состоявшихся в июне этого года Пленуме ЦК КПСС и восьмой Сессии Верховного Совета СССР. В принятом Верховным Советом СССР постановлении «О международном положении и внешней политике СССР» говорится: «Одна из самых насущных задач нынешнего момента — положить конец наращиванию ядерных вооружений. Решение этой задачи стало бы крупным вкладом в уменьшение грозившей народам опасности». Именно исходя из этого, Верховный Совет поручил Совет-

ЗАЩИТА МИРА—ДОЛГ КАЖДОГО АБАРОНА МІРУ—АБАВЯЗАК КОЖНАГА

скому правительству обратиться к правительствам США, Великобритании, Франции и Китая с предложением одновременно заморозить все свои ядерные вооружения. Между тем, как следует из заявления государственного департамента США, МИД Великобритании и министерства внешних сношений Франции, правительства этих стран негативно отнеслись к советским предложениям о замораживании ядерных арсеналов, несмотря на то, что это было бы в интересах народов всего мира.

Как и всех честных людей планеты, вопрос сохранения мира на земле глубоко волнует и наших зарубежных соотечественников. Многие из вас, уважаемые земляки, сами принимают активное участие в борьбе за мир: выходят на демонстрации, собирают средства в фонд мира, подписи под воззваниями к разоружению. Хотелось бы услышать ваше мнение о современной международной обстановке, о том, какие усилия надо приложить государствам и народам, чтобы избежать человечество от глобальной катастрофы — термоядерной войны, как обуздать милитаристские силы, стремящиеся к ее развязыванию.

Поэтому просим читателей нашей газеты ответить на следующие вопросы предлагаемой анкеты:

1. Известно ли вам о тех шагах, которые предпринимает наша страна во имя сохранения мира на земле? Сообщает ли о мирных инициативах СССР пресса страны, где вы проживаете? Как реагируют на них правительство и народ?

2. Многие прогрессивные организации соотечественников за рубежом активно участвуют в борьбе за разоружение, мир и разрядку. Просим вас рассказать о деятельности вашей организации в этой области. Что вы сами делаете, чтобы сохранить мир на нашей планете?

3. В последнее время в адрес Советского правительства, лично Генерального секретаря ЦК КПСС Ю. В. Андропова приходит много писем не только от взрослых, но и от детей из капиталистических стран, в которых они выражают свою тревогу за судьбу планеты, за свое будущее. Ответ Ю. В. Андропова на письмо американской школьницы Саманты Смит широко комментировался прессой всех стран. Знают ли ваши дети, какой опасностью грозит им война? Что они думают о дальнейшей судьбе нашей планеты?

4. Главари НАТО заявляют, что создание военного превосходства над Советским Союзом будет способствовать укреплению мира на земле. Этой цели якобы послужат и новые американские ракеты среднего радиуса действия в Западной Европе. Согласны ли с подобным мнением вы и граждане страны, где вы проживаете?

5. Как вы относитесь к мифу о «советской военной угрозе»? Верят ли в него ваши друзья и знакомые?

6. Что, по вашему мнению, необходимо сделать, чтобы навсегда обеспечить прочный и надежный мир на планете, гарантировать счастливое будущее нашим детям?

Надеюсь, что вы поделитесь с нами мыслями по затронутым вопросам.

Просим. Заранее вас благодарим. Ждем ваших писем.

ГАЗЕТЫ «ГОЛАС РАДЗІМЫ».

ПАВАЖАНЫЯ СУАЙЧЫННІКІ!

Кожнага з нас хвалюе, якімі вырастаць нашы дзеці і ўнукі, ці будуць яны шчаслівыя. Мы робім ўсё, каб памагчы ім выбраць правільную дарогу ў жыцці. Але сёння з-за безадказнай мілітарысцкай палітыкі кіраўніцтва НАТО і перш за ўсё адміністрацыі ЗША перад чалавецтвам з усёй вастрынёй паўстала пытанне — ці будзе ўвогуле ў нашых дзяцей будучыня? Ці не загіне ў ядзерным вогнішчы зямная цывілізацыя?

У існуючым становішчы асабліва ярка праяўляецца адрозненне ў мэтах, якія ставяць перад сабой у міжнароднай палітыцы дзяржавы

Вярхоўнага Савета РСФСР 22 снежня 1982 года, прысвечаным 60-годдзю ўтварэння Саюза ССР. Іменна на дасягненне гэтай вышэйшай мэты накіравана Праграма міру на 80-я гады, намечаная XXVI з'ездам КПСС. Гэты комплекс важных буйнамаштабных ініцыятыў выказвае адзінадушнае імкненне савецкіх людзей зрабіць усё магчымае, каб адвесці пагрозу ядзернай вайны, захаваць мір на зямлі. У апошні час наша краіна зрабіла шэраг аднабаковых крокаў у пытанні разрядкі. У прыватнасці, Савецкі Саюз заявіў, што не прыменіць першым ядзерную зброю. Цвёрдасць курсу на захаванне міру ў палітыцы СССР была яшчэ раз пацверджана на прайшоўшых у чэрвені гэтага года Пленуме ЦК КПСС і восьмай Сесіі Вярхоўнага Савета СССР. У прынятай Вярхоўным Саветам СССР пастанове «Аб міжнародным становішчы і знешняй палітыцы СССР» гаворыцца: «Адна з самых надзённых задач сённяшняга моманту — пакласці канец нарошчванню ядзерных узбраенняў. Выразненне гэтай задачы стала б буйным укладам у змяншэнне небяспекі, якая пагражае народам». Іменна зыходзячы з гэтага, Вярхоўны Савет даручыў Савецкаму ўраду звярнуцца да ўрадаў ЗША, Вялікабрытаніі, Францыі і Кітая з прапановай адначасова замарозіць усё свае ядзерныя ўзбраенні. Між тым, як вынікае з заяў дзяржаўнага департамента ЗША, МЗС Вялікабрытаніі і міністэрства знешніх зносін Францыі, урады гэтых краін негатыўна аднесліся да савецкіх прапаноў аб замарожванні ядзерных арсеналаў, нягледзячы на тое, што гэта было б у інтарэсах народаў усяго свету.

Як і ўсіх сумленных людзей планеты, пытанне захавання міру на зямлі глыбока хвалюе і нашых замежных суайчыннікаў. Многія з вас, паважаныя землякі, самі прымаюць актыўны ўдзел у барацьбе за мір: выходзяць на дэманстрацыі, збіраюць сродкі ў фонд міру, падпісы пад адозвамі да раззбраення. Хацелася б пачуць вашу думку пра сучаснае міжнароднае становішча, пра тое, якія намаганні трэба прыкласці дзяржавам і народам, каб пазбавіць чалавецтва ад глабальнай катастрофы — тэрмаядзернай вайны, як утаймаваць мілітарысцкія сілы, што імкнуцца да яе развязвання.

Таму просім чытачоў нашай газеты адказаць на наступныя пытанні прапановаемай анкеты:

1. Ці вядома вам пра тыя меры, якія прымае наша краіна ў імя захавання міру на зямлі? Ці паведамляе пра мірныя ініцыятывы СССР прэса краіны, дзе вы жывяце? Як рэагуюць на іх урад і народ?

2. Многія прагрэсіўныя арганізацыі суайчыннікаў за мяжой актыўна ўдзельнічаюць у барацьбе за раззбраенне, мір і разрадку. Просім вас расказаць пра дзейнасць вашай арганізацыі ў гэтай галіне. Што вы самі робіце, каб захаваць мір на нашай планеце?

3. Апошнім часам у адрас Савецкага ўрада, асабіста Генеральнага сакратара ЦК КПСС Ю. У. Андропова прыходзіць многа пісем не толькі ад дарослых, але і ад дзяцей з капіталістычных краін, у якіх яны выказваюць сваю трывогу за лёс планеты, за сваю будучыню. Адкаж Ю. У. Андропова на пісьмо амерыканскай школьніцы Саманты Сміт шырока каменціраваўся прэсай усіх краін. Ці ведаюць вашы дзеці, якой небяспекай пагражае ім вайна? Што яны думаюць пра далейшы лёс нашай планеты?

4. Кіраўнікі НАТО заяўляюць, што стварэнне ваеннай перавагі над Савецкім Саюзам будзе садзейнічаць умацаванню міру на зямлі. Гэтай мэце нібыта паслужаць і новыя амерыканскія ракеты сярэдняга радыуса дзеяння ў Заходняй Еўропе. Ці згодны з падобным меркаваннем вы і грамадзяне краіны, дзе вы жывяце?

5. Як вы ставіцеся да міфа аб «савецкай ваеннай пагрозе»? Ці вераць у яго вашы сябры і знаёмыя?

6. Што, на вашу думку, неабходна зрабіць, каб назаўсёды забяспечыць трывалы і надзейны мір на планеце, гарантаваць шчаслівую будучыню нашым дзецям?

Спадзяёмся, што вы падзеліцеся з намі меркаваннямі па закранутых пытаннях. Загядзя вам дзякуем. Чакаем вашых пісьмаў.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ ГАЗЕТЫ «ГОЛАС РАДЗІМЫ».

Знаёмім з лаўрэатамі-82

ПАСЛУЖЫЦЬ СПРАВЕ ДРУЖБЫ

Вядомаму паэту-перакладчыку Язэпу СЕМЯЖОНУ за 1982 год прысуджана Дзяржаўная прэмія імя Янкі Купалы за пераклад з лацінскай мовы паэмы «Песня пра зубра» Міколы Гусоўскага, аднаго з буйнейшых славянскіх паэтаў эпохі Адраджэння. Твор быў напісаны больш чым чатыры з паловай стагоддзі назад

— Я расцэняваю зварот рэдакцыі «Голасу Радзімы» да мяне, паэта-перакладчыка, удастоенага такой высокай адзнакі, як сведчанне той пастаяннай увагі, якую газета надае надзвычайнай справе ўзаема-сувязей і кантактаў беларускай літаратуры з літаратурамі народаў СССР, сацыялістычных краін і з прагрэсіўнымі літаратурамі капіталістычных краін. Калі гаварыць аб маіх уласных адносінах да прысуджэння пачэснага звання лаўрэата Дзяржаўнай прэміі імя Янкі Купалы, то шчыра вам прызнаюся, што я адношу гэты гонар у першую чаргу да ўсяго беларускага паэтычнага перакладу, на чале якога стаялі такія майстры, як Купала, Багдановіч, Куляшоў і многія іншыя нашы паэты, і толькі потым — да сваіх асабістых заслуг як паслядоўніка іх традыцый і дасягненняў.

— Вы з'яўляецеся старшынёй секцыі мастацкага перакладу Саюза пісьменнікаў Беларусі. Хацелася б пачуць пра новыя працы нашых перакладчыкаў.

— У Савецкай краіне мастацкі пераклад — справа дзяржаўнай важнасці, і мы, беларускія літаратары, пастаянна імкнёмся да таго, каб лепшыя творы іншых нацыянальных літаратур паўнакроўна гучалі па-беларуску. Рэспубліканскія перыядычныя выданні — часопісы, штогадовыя зборнікі «Далягляды», «Братэрства», штотыднёвік «Літаратура і мастацтва» з нумара ў нумар побач з арыгінальнымі друкуюць і пераклады мастацкіх твораў усіх жанраў. Акрамя таго, рэспубліканскае выдавецтва «Мастацкая літаратура» павялічвае выпуск перакладных кніг. Не першы год выходзяць серыі кніг у бібліятэчках «Паэзія народаў СССР» і «Паэ-

і да нядаўняга часу заставаўся невядомым нашаму чытачу.

Журналіст Г. ЯКАУЛЕВА звярнулася да паэта-перакладчыка з просьбай падзяліцца на старонках газеты «Голас Радзімы» меркаваннямі аб сучасным стане мастацкага перакладу ў беларускай літаратуры і сваім асабістым удзеле ў гэтай справе.

зій народаў свету». Сёлета выдавецтва распачынае выданне перакладных кніг у серыях «Проза народаў СССР» і «Бібліятэка замежнай прозы». Практыкуюецца і выданне кніг выбраных перакладаў буйнейшых у рэспубліцы майстроў паэтычнага перакладу. У гэтай серыі выйшлі аднатомнікі выбраных перакладаў Юркі Гаўрука, Аляксея Зарыцкага, Ніла Гілевіча і маіх — кніга «Сем цудаў свету».

Толькі сёлета ў тэматычным плане выдавецтва «Мастацкая літаратура» ў раздзеле «Творы пісьменнікаў замежных краін» намечаны да выдання выбраныя апавяданні Я. Гашака (Чэхаславакія), раман Б. Жупанчыча «Памінкі» (Югаславія), апавесці П. Вежынава (Балгарыя), раман А. Аменды «Апасіяната» (ГДР), зборнік выбраных вершаў Р. Бёрнса «Вам — слова, Джон Ячмень!» (Вялікабрытанія) і яшчэ з дзесятак пера-

кладных кніг класічнай і сучаснай літаратуры.

Амаль такую ж колькасць перакладных кніг намічалі ў выдавецтве «Юнацтва», якое выпускае літаратуру для моладзі і школьнікаў. Ёсць усе падставы спадзявацца, што кнігі, якія выйдучь сёлета ў двух памянёных вышэй выдавецтвах, парадуюць беларускіх чытачоў, а лепшыя з іх уойдуць у скарбніцу нацыянальнай літаратуры і паслужаць справе дружбы, супрацоўніцтва і ўзаема-сувязей паміж народамі.

Роля мастацкага перакладу ў наш час, калі адбываецца працэс плённага ўзаемаўзбагачэння літаратур народаў нашай краіны і свету, няспынна павышаецца і атрымлівае далейшае развіццё.

— Вашы творчыя здабыткі ў галіне мастацкага перакладу, Язэп Ігнатавіч, былі прыхільна сустрачаны чытачамі і літаратурнай крытыкай, а ў свой час і адзначаны літаратурнымі прэміямі...

— Не толькі мае. За апошнія дзесяцігоддзе ганаровага звання лаўрэатаў Дзяржаўнай прэміі БССР імя Янкі Купалы былі ўдасцены народны паэт Аркадзь Куляшоў — за пераклад з англійскай мовы на беларускую сусветна вядомага «Спева пра Гаявату» Генры Лангфела і з рускай — зборніка лірыкі Міхаіла Лермантава, а таксама буйнейшыя нашы паэты Рыгор

Барадулін і Ніл Гілевіч. Абодва — за свае новыя кнігі паэзіі і за перакладчыцкую дзейнасць: Барадулін — за кнігу выбранай лірыкі выдатнага іспанскага паэта Федэрыка Гарсія Лоркі, Гілевіч — за некалькі анталогічных зборнікаў класічнай і сучаснай лірыкі паэтаў Балгарыі і Югаславіі.

— Раскажыце, калі ласка, аб сваёй працы над перакладам паэмы «Песня пра зубра».

— На ваша пытанне нялёгка адказаць. У маім разуменні, адказ павінен у пэўнай меры ўвесці і вас як інтэрв'юэра, і чытача ў «святыю святых» творчай лабараторыі паэта-перакладчыка. А ў гэтай «лабараторыі» так многа таямніц, што і самому паэту цяжка разабрацца. Уся справа ў тым, што паэтычны пераклад ёсць пастаянны працэс бясконцага набліжэння да арыгінала першакрыніцы. Хоць у вачах чытача пераклад можа мець значэнне завершанай мастацкай каштоўнасці, патрабавальны паэт-перакладчык бачыць здавальняючы вынік сваёй працы толькі наперадзе, недзе ў будучыні, цяжка сказаць у якім — пятым ці дзесятым варыянце. Звярну вашу ўвагу на адну важную акалічнасць: прысуджэнне мне прэміі імя Янкі Купалы было зроблена не па першаму варыянту перакладу «Песні пра зубра» (паэма выйшла асобнай кніжкай у 1973 годзе), а па трэцяму, значна перапрацаванаму і вы-

3 АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

У Мінску адкрылася VII рэспубліканская выстаўка «Фізічная культура і спорт у выяўленчым мастацтве». Увага мастацтва да спорту нарадзілася разам з першымі алімпійскімі гульнямі. Памятаеце! На радзіме чэмпіёна абавязкова ставіўся помнік. Але заваёва чэмпіёнскага тытула была справа другой для мастака. Галоўнае — адухоўленая дасканаласць самой асобы спартсмена. Гэта застаецца актуальным і сёння. Проста, але вельмі выразна вырашыў сваю задачу скульптар Л. Гумілеўскі. Ён стварыў бюст «Алімпійскі чэмпіён Парфяновіч». Еміста і лаканічна выяўлена ў ім ідэя працы і волі. Лаўровая галінка на галаве спартсмена нібы гаворыць пра той шлях, які ён прайшоў у жыцці і спорце. Са спортам мы звычайна звязваем такія паняцці, як рух, спрыт, сіла. Яны знайшлі сваё ўвасабленне ў многіх выстаўленых работах. Азарт паядынку на тэнісным корце, пераадоленне бар'ера адлюстраваны М. Селяшчэкам у карцінах «Тэніс» і «На трэніроўцы». Дзельтапланерызм і парашу-

тызм прывабліваюць мастакоў магчымасцю яшчэ раз успомніць пра векавую мару чалавека: быць лёгкім і вольным, як птушка, убацьчыць з вышнімі квітнеючымі родную зямлю («Раўбічы — палёт» М. Ісаенка, «У палёце» Ю. Гаўрына, «Спартыўнае свята» У. Вітко). У першую чаргу кожны спартсмен імкнецца да перамогі. Велізарныя намаганні, нялёгка праца, поўная канцэнтрацыя волі і духу — усё дзеля гэтага. І таму ў такі жажданы міг першынства над іншымі чалавек нібы прыадчыняе таямніцы свайго «я». І калі гэта перамога здабытая ў сумленнай барацьбе, то на яго твары будзе не самалюбаванне і фанабэрыстасць, а радасць і гордасць не толькі за сябе, але і за ўсё чалавецтва, якое такім чынам паднялося ў сваіх дасягненнях яшчэ на адну прыступку. Менавіта такімі мы бачым герояў работ М. Кандрацьева «Перамога» і «Перамога». «О, спорт — ты мір!» — гэты дэвіз XXII Маскоўскай Алімпіяды стаў дэвізам многіх мастакоў. Спраўднае спартыўнае саперніцтва заснавана на дружбе і ўзае-

маразуменні. Спорт праслаўляе веліч, прыгажосць, стваральную моц чалавека, робіць яго гарманічным. Ён актыўны антаганіст вайны і знішчэння. Можа таму вялікую цікавасць у наведвальнікаў выклікае дыпціх В. Ягорава «Выток спартыўнай зброі». Так, калісьці лук і стрэлы, шпага і шабля, кап'ё і шлем выкарыстоўвалі ў ваенных спрэчках. Але сёння іх функцыя — мірная. Сваёй работай мастак нібы гаворыць, што прыйдзе час, і на зямлі застаецца толькі спартыўная зброя. Акрамя шматлікіх жывапісных палотнаў, графікі, скульптуры, на выстаўцы шырока прадстаўлены плакат, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва, вырабы з тэкстылу — усяго больш за 100 работ. Важнасць і актуальнасць тэм надае ім высокае грамадзянскае гучанне, а разнастайнасць, арыгінальнасць жанраў і стыляў — мастацкую вартасць.

НА ЗДЫМКАХ: М. СЕЛЯШЧУК. «Тэніс»; А. ВОЛКАУ. «Заслужаны майстар спорту СССР Э. Малафееў».

ЯК ЗДЫМАЎСЯ ФІЛЬМ ПАВОДЛЕ ВЯДОМАГА ТВОРА ЯНКІ МАЎРА

КАЛІ Я БЫЎ «ПАЛЕСКІМ РАБІНЗОНАМ»...

Прыгадваю 1934 год. Кінастудыя «Белдзяржкіно» знаходзілася тады ў Ленінградзе. Беларускае кіно рабіла першыя крокі, яму патрэбна была не толькі арганізаваная, але і творчая дапамога. Здымаўся прыгодніцкі мастацкі фільм «Палескі рабінзон» паводле аднайменнай апавесці Янкі Маўра. Ставілі фільм два маладыя кінарэжысёры — гамельчанін Павел Малчанаў, пазней народны артыст СССР, і Восіп Бахар з Гродна, у былым прафесійным рэвалюцыянер.

Шукаючы выканаўцаў на ролі, яны натрапілі на мяне — вучня Брагінскай сярэдняй школы, жыхара вёскі Гарадзішча. Спачатку мне задалі шэраг розных эцюдаў, потым папрасілі што-небудзь пачытаць. Я выбраў раздзел «Дарэктар» з «Новай зямлі» Якуба Коласа. Чытанне было вучнёўскае, але ўсё ж вырашылі зняць «пробу» на кінаплёнку, а ў выпадку ўдачы зацвердзіць мяне на ролі. Дарэчы, тут я даведаўся, што Восіп Бахар вельмі любіць творчасць Якуба Коласа і Янкі Купалы. Марыць экранізаваць некаторыя іх творы. Бахар меў усе выданні народных песняроў. Браў іх з сабою ў камандзіроўкі, у кінаэкспедыцыі, чытаў і ў дні адпачынку.

У той час на кінастудыі чакалі прыезду з Мінска Янкі Купалы, Якуба Коласа, Кузьмы Чорнага, Змітрака Бядулі і Янкі Маўра. Меркавалася стварыць кінафільмы на матэрыяле лепшых твораў слаўных беларускіх пісьменнікаў. Але іх прыезд чамусьці ўсё адкладваўся, і ў рэшце рэшт прыехаў толькі Змітрок Бядуля. Ён падрабязна распяваў мяне пра маю

вёску, пра бацькоў, школу, пацікавіўся, каго я ведаю з беларускіх пісьменнікаў і якія кніжкі прачытаў. Нечакана для самога сябе я пачаў яму чытаць урывак з «Салаўя». Памятаю, Бядуля вельмі расчуліўся, даслухаў да канца і знік, не сказаўшы мне ні слова. Праз нейкі час ён вярнуўся, трымаючы ў руках старанна запакаваны падарунак. Гэта быў першы «гандарар» чытальніку ад удзячнага аўтара.

У той жа дзень знялі на плёнку некалькі кандыдатаў на ролі, у тым ліку і мяне. Гатовую «пробу» праглядаў мастацкі савет. Я вельмі хваляваўся, нават у ўсякі выпадак склаў рэчы ў куфэрак на зваротны шлях. Але аналізаваўся — дарэмна, бо зацвердзілі менавіта мяне. Я пачаў здымацца ў першым беларускім фільме для юнацтва. Мне даверылі ролю Мірона.

Асноўнае дзеянне нашага прыгодніцкага фільма павінен было адбыцца на ўлонні прыроды беларускага Палесся. Туды мы і накіраваліся. Абраны нам востраў за 70 кіламетраў на поўнач ад Гомеля — гэта, бадай, ці не самы маляўнічы куток не толькі Палесся, але і ўсёй Беларусі.

Ліскі востраў абмываецца Сожам і рэчкай Ліпай. Востраў кішэў бабрамі, а яны адбывалі ў «Палескіх рабінзонах» не апошняю ролю. Тут і была знята асноўная натура фільма.

Жыхары Ліпскага вострава, асабліва моладзь, пасябралі з нам і гасцінна запрашалі на свае школьныя ранішнікі і вечарынікі. Звычайна пасля гарачага, поўнага працоўных клопатаў здымачнага дня мы разам купаліся ў Сожы, пасля падымалі-

ДУШЫ ЗАЙЗДРОСНАЕ ПАСТАЯНСТВА

ГОСЦЬ „ЛІРЫ“

Ёсць паэтычныя радкі, якія, з'явіўшыся аднойчы, назаўсёды застаюцца жыць у душах людзей, з хваляваннем успрымаюцца кожным новым пакаленнем чытачоў. Гэтыя, напісаныя Рыгорам Барадулiным, сёння лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі БССР і прэміі Ленінскага камсамола Беларусі, а тады малодым паэтам, менавіта з такіх:

Наведвайце бацькоў,
пакуль яны жывыя,
Пакуль дымяцца коміны—
нагрэйцеся ў бацькоў.
Калі адчай вякоў
гайнёй ваўкоў завые,
Не трэба анікому ён,
сум ля сляпых слупкоў.

Трэба дома бываць часцей,
Трэба дома бываць не госцем,
Каб душою не ачарсцвець,
Каб не страціць святое штосьці.

Надзіва проста, а разам з тым па-сапраўднаму глыбока і непаўторна перадаюць яны пачуццё еднасці чалавека з родным кутам, з тым, што дорага яму і блізка з маленства. Урываюцца гэтыя з верша Р. Барадулiна любячы паўтараць не толькі чытачы. Яго часта цытуюць і крытыкі, літаратуразнаўцы, калі пішуць аб вытоках беларускай літаратуры, даследуючы характар так званых гараджанiна першага пакалення.

У даным выпадку не толькі, нават не столькі выйгрышная тэма,— колькі бачыцца паэтва ўменне адчуваць пульс часу, заўважаць тое, што хвалюе аднолькава і асобнага чалавека, і многіх людзей, і ўсё чалавецтва. Як працяг таго, ранага верша, нядаўна ў Р. Барадулiна з'явіўся новы, што ўвайшоў у яго апошнюю кнігу «Амплітуда смеласці», якую толькі што выпусціла рэспубліканскае выдавецтва «Мастацкая літаратура»:

СПОЎНІЛАСЯ 60 ГОД З ДНЯ ВЫХАДУ У СВЕТ ВЯДОМАГА ТВОРА Я. КОЛАСА

ВЕЧНАЯ ТЭМА ЗЯМЛІ

Сярод кніг, прадстаўленых у Літаратурным музеі Якуба Коласа, пачэснае месца займае паэма «Новая зямля», выдадзеная ў Мінску ў 1923 годзе. Шматлікія экскурсанты абавязкова спыняюцца каля гэтага надзвычай рэдкага экспаната, прыгадваюць герояў і падзеі твора.

Шасцьдзесят гадоў мінула з таго часу, як паэма ўпершыню ўбачыла свет. Але і цяпер яна з ранейшай сілай прыцягвае чытачоў, крытыкаў, даследчыкаў.

З нагоды юбілею выдання паэмы ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы АН БССР адкрылася выстаўка, у экспазіцыі якой прадстаўлены вельмі цікавыя матэрыялы. Наведвальнікі знаёмяцца з ілюстрацыямі да гэтага твора беларускіх мастакоў А. Кашкурэвіча і Г. Паплаўскага, пісьмамі Я. Коласа Петрусю Броўку, дзе ён піша аб сваёй працы над «Новай зямлёй». Прыцягваюць увагу фотаздымкі мясцін, апетых у паэме, часопісы з артыкуламі пра паэму.

Па матэрыялах выстаўкі можна прасачыць гісторыю стварэння «Новай зямлі»,

якая была пачата ў сакавіку 1911 года. Тады Якуб Колас напісаў вершаваны «расказ» «Як дзядзька ездзіў у Вільню і што ён там бачыў». Потым з'явіліся раздзелы аб лесніковай пасадзе, яе жыхарах і роднай прыродзе. Яшчэ праз некаторы час з'явіўся пераходны раздзел «На апошнім гаспадарцы», «Пярэбары» і «За сталом». Астатнія часткі нарадзіліся ўжо ў савацкі час.

Паэма карысталася вялікай папулярнасцю ў чытачоў. У 1941 годзе рыхтавалася ўжо чацвёртае яе выданне. «Я атрымаў сігнальны экзэмпляр поўнага паўторнага выдання, — пісаў пазней пісьменнік, — але яму не суджана было ўбачыць свет. Перашкодзіла вайна».

Паэма «Новая зямля» — адна з ярчайшых старонак нашай літаратуры. Выключная маляўнічасць вобразаў, рэалістычнасць паказу побыту, прыроды, чалавечых характараў робяць гэты твор мастацкай энцыклапедыяй тагачаснага сялянскага жыцця. **М. ЖЫГОЦКІ.**

Выступаюць удзельнікі мастацкай самадзейнасці Пінскага гарадскога Дома культуры.

Фота К. УЛАДЗІМІРАВА.

падрадкоўніка вучоным-лаціністам Я. Парэцкім зрабілі пераклад паэмы на рускую мову, а потым я ўжо самастойна ўзнавіў ідэйна-вобразную рэчаіснасць першакрыніцы (арыгінала) па-беларуску. Імкнучыся быць «у рамках» кантэксту арыгінала, я стараўся ўсюды быць дакладным «па духу». Але цвёрда памятаючы пра радаслоўную аўтара паэмы — Міколы з беларускага паселішча Гусава ці Усава, я стараўся вярнуць лаціністу Гусавію яго прыроднае прозвішча Гусоўскі, а сучаснаму беларускаму чытачу — усведамленне таго, што іменна іх прашчур яшчэ ў першай чвэрці XVI стагоддзя дастойна адкрыў Заходняй Еўропе праз паэзію сваю радзіму, яе прыродныя багацці і яе народ з яго бытам і духоўным светам.

— І ў заключэнне — пра вайну апошнія працы...

— Я ўжо гаварыў вышэй, што ў выдавецтве «Мастацкая літаратура» толькі што выйшла кніга выбранай лірыкі народнага шатландскага паэта Роберта Бёрнса. Яна ў маім перакладзе.

Таму ж выдавецтву пасля амаль сямігадовай настойлівай працы здаў рукапіс перакладу з польскай мовы на беларускую сусветна вядомай эпічнай паэмы «Пан Тадэвуш» Адама Міцкевіча.

хлопца. Каб Міхрута рабіў гэта, мне перад кожнай здымкай абмазвалі руку мёдам. Ён лізаў спакойна, але ад цеплыні яго шурпатага языка я адчуваў холад у пятак. Калі чулася каманда «Стоп!», я спрытна ўскокваў і адбываў. На нейкі чарговы дубль не хапіла мёду, і маю руку аблілі падсалоджанай вадой. Пачалі здымаць. Мядзведзь лізнуў раз-другі і нечакана зароў. У тую ж секунду ўхапіў мяне за рукаў і павалок за сабой у лес. Ніхто з нашых не чакаў такой «мядзведжай самадзейнасці», і ўсе акамянелі. Тады ўжо зароў я. Першы апамятаўся Бахар, схапіў петарду з піратэхнічным зарадам і кінуў у Міхруту. Той спалохаўся выбуху і пакінуў мяне на «полі бітвы».

Наш фільм быў выпушчаны на ўсесаюзны экран і карыстаўся вялікім поспехам. На ўрачыстым сходзе, прысвечаным дзесяцігоддзю беларускага кіно, старшыня СНК БССР М. Галадзед сказаў: «Палескія рабiнзоны» — гэта першы сапраўдны беларускі фільм для юнацтва». А ў рэвэнзі ў газеце «Кіно» ад 29 снежня 1934 года пісалася: «...Патрэбна было шмат умення і жывой выдумкі, каб на гэтай просценькай канве даць поўнаметражны вяцёлы фільм. Гэта дасягнута. Карціна ў вышэйшай ступені дынамічная. Кожны эпізод сам па сабе захоплівае. Змяняюцца эпізоды хутка, але паміж імі існуе моцная лагічная сувязь». І далей: «Поўны сапраўднага гумару, фільм запальвае здаровы смех, радуе, абуджае любоў да Радзімы, да роднай прыроды, жаданне даследаваць яе».

У перадавенныя гады я не адзін раз выступаў перад гледачамі ў кінатэатрах, і калі паказваўся на вуліцы, дзятва бегла ўслед з крыкамі: «Міро-о-он!»

У вайну «Палескія рабiнзоны» былі згублены. Пазней адшукаліся толькі чатыры часткі гэтага фільма. Сёлета ў дні святкавання 100-годдзя з дня нараджэння Янкi Маўра яны былі паказаны тэлегладачам Беларусі.

Аляксей СЛЕСАРЭНКА, заслужаны дзеяч культуры БССР.

праўленаму ў святле ўсё таго ж «басконцага набліжэння да арыгінала».

Калі схематычна разабрацца ў творчым працэсе перастварэння паэтычнага твора на мове перакладу—у даным выпадку з лацінскай мовы на мову беларускую,—то яго можна раскласці на тры этапы. Першы — гэта паглыбленае, беспамылковае прачытанне і ўспрыманне твора ў арыгінале, інакш кажучы — глыбокае ўсведамленне ідэйна-мастацкай вартасці твора. Другі этап—прыкідка ўсяго, пра што гаворыцца і як гаворыцца ў арыгінале, на вобразнай меркі сваёй мовы. Тут паэт-перакладчык павінен выкарыстаць увесь лексічны запас сваёй роднай мовы і яе мастацкіх сродкаў для адлюстравання ці перастварэння на сваёй мове мастацкай рэчаіснасці першакрыніцы (арыгінала). І трэці этап — само перастварэнне ва ўсёй яго многаварыянтнасці. На гэтым этапе адбываецца самы бязлітасны бой паміж тым, што прымальна і што непрымальна. Творчая індывідуальнасць перакладчыка выяўляецца на гэтым этапе не ў тым, што ён дае ў твор ад сябе, а ў тым, якімі сродкамі—сваімі, спецыфічна непаўторнымі сродкамі роднай мовы—ён дасягае найлепшага выканання задачы. А задача гэтая вельмі простая: паэзію трэба перакладаць паэзіяй. Кіруючыся такімі тэарэтычнымі пасулатамі, працаваў і я.

Спачатку разам з аўтарам

ся на строму, дзе спявалі народныя песні, танцавалі сялянскі вальс, якім вельмі захапляюцца на поўдні Беларусі.

Пакрысе нашы зборы набылі традыцыйны характар, і аблюбованае месца атрымала назву «Вясёлы клуб на строіме». Душою гэтага калектыву быў Павел Малчанаў. Ніхто не мог спаборнічаць з ім у чытанні мастацкіх твораў, спевах, віртуознай ігры на мандаліне. Усё гэта рабілася не толькі для таго, каб прабавіць час. Будучы народным артыст заўсёды імкнуўся ствараць у сваіх таварышаў добры настрой, выклікаць аптымізм — якасці, без якіх у творчай працы нельга дасягнуць поспеху. Бачачы, што вучні мясцовай сямігодкі літаральна «чыталі культуру», ён натхніўся на ўсё новыя пошукі для ўзбагачэння рэпертуару. Беларускія народныя казкі, вершы і ўрыўкі з п'ес — усё гэта з палымным тэмпераментам, захапляючы слухачоў, чытаў выдатны артыст на высокім беразе Сожа. А потым пры святле мясяца мы каталіся на маторнай лодцы, якая здзіўляла ў тую пару бакеншчыкаў і шкіпераў «неймавернай» скорасцю.

Роля ў фільме ў мяне была даволі небяспечная. Тры тыдні здымаўся, седзячы па шыю ў балоце: Мірон, уцякаючы ад мядзведзя, трапляе ў багну. Каб не застудзіўся, мяне кожны раз перад здымкай націралі нашатыром, а перад сном доўга парылі ў лазні: адмывалі чарнату, прагравалі. Некалькі дзён запар давалі мала есці, каб больш праўдзiва і натуральна сыграў сцэну голаду.

Чаго толькі не сцерпіш дзеля мастацтва?!

Але, бадай, самай няпростай была сцэна з мядзведзем. Мы яго звалі Міхрута. Нарадзіўся ён і вырас у Ленінградскім запарку, быў ручны, але з характарам.

Здымалі такую прыгоду. ...Галодныя хлапчукі ядуць мёд, выдраны Міронам з дупла. Раптам заўважылі мядзведзя. Віктар не разгубіўся, з маланкавай хуткасцю сігануў на бярозу, а Мірон спалохаўся і, як непрытомны, упаў на зямлю. Мядзведзь падыходзіць і аблізвае здранцвелага

ПОМНІК ВАЕННАГА ДОЙЛІДСТВА

Сведкамі слаўнага мінулага роднай зямлі з'яўляюцца помнікі ваеннага дойлідства. Адзін з найбольш цікавых сярод іх — Лідскі замак, апрануты ў калчугу з вялікіх палых ватуноў. Яго радаслоўная пачынаецца ў 1323 годзе, калі прыйшлі ў Ліду з навакольных паселішчаў людзі на будаўніцтва замка. Хутка ў забалочанай мясцовасці ў сутоцы рэк Ліды і Каменкі, як і задумаў князь Гедымін, вырас надзейны шчыт на шляху нямецкіх рыцараў у беларускія землі.

Тут, як і ў многіх іншых помніках ваеннага дойлідства, з поўнай сілай праявіліся дасягненні фартыфікацыйнай навукі свайго часу і архітэктурна-будаўнічай практыкі майстроў. Яны здолелі выкарыстаць прыродныя ўмовы мясцовасці ў абарончых мэтах. Само месца, дзе знаходзіцца замак, не дазваляла ворагам прыблізіцца да яго ў любую пару года. Таму лівонцы і пачалі штурмаваць замак зімой 1394 года. Разам з імі вырашыў паспрабаваць рабаўнічага «шчасця» атрад англічан і французцаў. Цяжка рыхалася закаванае ў жалезныя даспехі рыцарскае войска:

А ў вазах схавана
Ланцугі звінелі,

Іх дарыць славянам
Крыжакі хацелі...

Даведаўшыся пра небяспеку, жыхары Ліды запалілі горад, а самі зачыніліся ў замак і, дзякуючы яго ўмацаванням, адбілі ўсе атакі ворага.

Пазней Лідскі замак служыў прытулкам выгнанніку Залатою Арды хану Тахтамышу, які правёў у ім тры гады.

У пачатку XVI стагоддзя падыходзілі да замка і орды крымскіх татарцаў, але грозны выгляд сцен і веж, а таксама баявая гатоўнасць гарнізона прымусілі іх павярнуць назад.

Не раз потым даводзілася вытрымліваць замак націск захопнікаў. І гэта, безумоўна, не праходзіла бяследна. Самыя цяжкія пашкоджанні былі нанесены ў час Паўночнай вайны, калі шведы ўзарвалі вежы, а сам замак захапілі. У 1794 годзе ў замак размясціліся паўстанцы Тадэвуша Касцюшкі. У час жа штурму царскай войскай разбурылі збудаванне канчаткова.

І вось Лідскі замак зноў адраджаецца. За некалькі гадоў поўнасцю адноўлены тры сцяны, заканчваецца рэстаўрацыя апошняй. Пасярэдзіне сцен прайшоў прыгожы аркатурны пояс, які надаў ім асаблівую выразнасць. Уверсе каменную тканіну сцен празаюць вузкія байніцы, падысці да якіх можна будзе па прыгожай драўлянай галерэі. Узняліся ўвышыню дзве вежы.

Для наведвальнікаў у замак адкрыецца музей, які пазнаёміць з гісторыяй помніка, рэдкімі дакументамі, цікавымі старажытнымі рэчамі XIV—XVII стагоддзяў, знойдзенымі на яго тэрыторыі. Гэта розныя віды ўзбраення, манеты, паліўная кафля, вырабы керамікі і г. д. Замкавыя сцены стануць своеасаблівым інтэр'ерам для летняга тэатра. Тут будуць чытацца лекцыі, дэманстравацца кінафільмы, выступаць самадзейныя і прафесійныя артысты.

А. КУШНЯРЭВІЧ.

ТЫ ПРЫЙДЗІ

Словы Я. КУПАЛЫ

Музыка Г. СМОЛЯК

Allegretto
Solo

Ты прыйдзі ка мне вясною, кветкаю прыйдзі;
за-ліці-ці кра-сой са мно-ю, дум-ку раз-бу-дзі!...

ХОР
Ты прыйдзі ка мне у лет-ку, ко-ла-сам-прыдзі;
Пес-няй жніўнай на па-лет-ку дум-ку са-ла-дзі.

Ты прыйдзі ка мне зімою, сонейкам прыйдзі, даўняй казкай залатою думку абудзі!...

Ты прыйдзі ка мне увосень, зоркаю прыйдзі; у свет далёкі з шумам сосен думку павядзі!...

Ты прыйдзі ка мне вясною,
Кветкаю прыйдзі;
Заціці красой са мною,
Думку разбудзі!...

Ты прыйдзі ка мне улетку,
Коласам прыйдзі;
Песняй жніўнай на палетку
Думку саладзі!...

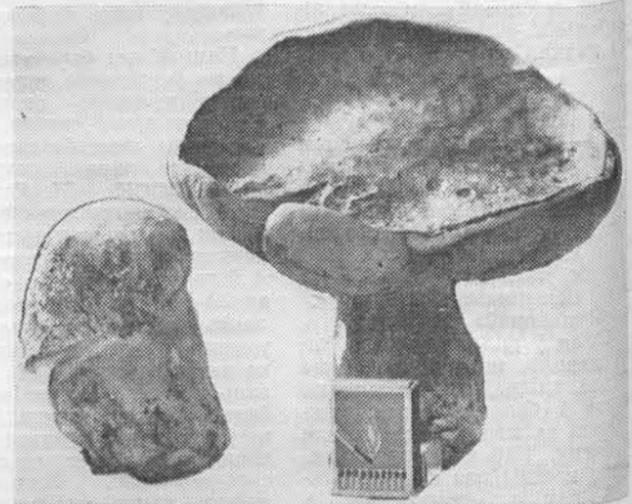
Ты прыйдзі ка мне зімою,
Сонейкам прыйдзі,
Даўняй казкай залатою
Думку абудзі!...

Ты прыйдзі ка мне увосень,
Зоркаю прыйдзі;
У свет далёкі з шумам сосен
Думку павядзі!...

БАРАВІК... У ВАЗОНЕ

Выкладчыца біялогіі з Докшыцкага раёна Кацярына Краско жыве ў вёсцы Лалліна. Яна любіць пакаёвыя кветкі. Аднойчы яна была вельмі здзіўлена, калі ў вазоне, дзе расце алеандра, побач са ствалам расліны заўважыла грыб. Аказалася, што гэта звычайны лясны баравік. Праз некалькі дзён баравік падрос і дасягнуў вышыні каля пяці сантыметраў, яго шапачка ў дыяметры была 3,5 сантыметра.

Як з'явілася ў вазоне грыбніца? Кацярына Іванаўна прыпомніла, што леташняй восенню перабірала дома грыбы. У кошыку было некалькі баравікоў. Рэшткі грыбоў гаспадыня высыпала ў агародзе. А з наступленнем зімы брала там зямлю, каб папоўніць вазоны. Так, відаць, трапіла сюды грыбніца...

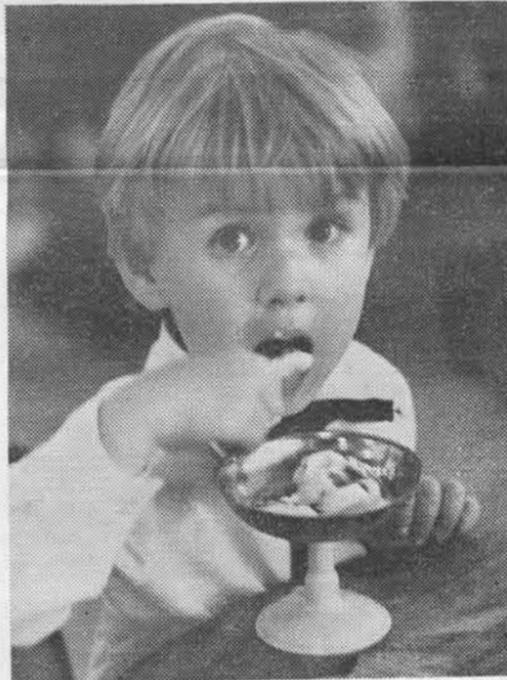
Сёлета грыбны сезон пачаўся рана. Есць першыя нечаканасці, адна з якіх напаткала мінчанку М. Коржань, якая знайшла грыб-велікан, а пад яго шапачкай — другі.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1211

У Гродна на бульвары Ленінскага камсамола адкрыта дзіцячае кафэ «Чырвоная шапачка». Ля ўваходу юных наведвальнікаў сустракаюць персанажы народных казак. У меню кафэ казачныя салаты «Заечая футра», «Кветачка-сямікветачка», «Сіньёр-памідор» і іншыя смачныя стравы.

НА ЗДЫМКАХ: Чырвоная шапачка—Г. АСТРАУХ і Гномік — В. КЛАК жадаюць прыемнага апетыту маленькім наведвальнікам; Андрэйку тут падабаецца.

Фота Ч. МЕЗІНА і А. ПЕРАХОДА.

ЗАХАПЛЕННЕ ВЕРЫ АЗБУКІНАЙ

Цяпер нават цяжка павяршыць, што ўсё гэта хараство, якім сёння любуюцца аднавяскоўцы, пачыналася з аднаго дрэўца, адной кветачкі. А менавіта так і было. Вярнулася Вера Азбукіна з бальніцы пасля цяжкай хваробы ў сваю Ціхаволлю і пачала працаваць дыспетчарам у мясцовым калгасе «Пагранічнік». Трапіўся ёй неяк на вочы газетны артыкул пра аднаго цікавага чалавека — мічурынца-даследчыка, які на сваім прысядзібным участку вырошчвае незвычайныя расліны і кветкі. Зацікавілася. Напісала яму. Праз нейкі час атрымала не толькі грунтоўнае добразачлівае пісьмо, але і бандэ-

роль з чаранкамі руж і насеннем кветак.

Хутка яе кватэры было не пазнаць. На вокнах, спецыяльных лавачках занялі месца пакаёвая сліва, высакародны лаўр, кубінская вішня. Яркімі, небывалымі ў тутэйшых мясцінах дэкаратыўнымі раслінамі і кветкамі запоўніўся і палісаднік. Ubачылі суседзі гэткую прыгажосць — напросілі парады і дапамогі. Добразычлівая гаспадыня не адмовіла, з радасцю прыняла гэты клопат. І неўпрыкмет ператварылася вясковая вуліца ў сучасныя кветнікі.

А каля калгаснай канторы радуюць вока яркія ружы. Першыя з іх таксама пасаджаны

нястомнымі рукамі Веры Іосіфаўны. Цяпер у гэту справу ўключыліся юныя памочнікі, таварышы па рабоце. Невялікі вясковы разарый нікога не пакідае аб'якавым, радуе ўсіх. А вакол дома калгаснага дыспетчара буйна зелянеюць лямцавая вішня і абляпіха, брумбель садовы і кітайскі лімоннік, барбарыс і айва, ірга і шаўкоўніца. Пра кветкі і гаварыць не варта: іх назваў не пералічыць. І ўсё гэта расце на бедных пясчаных глебах. Але працавітыя чалавечыя рукі здольны рабіць сапраўдныя чуды.

В. ІВАНОУСКІ.